Мамаєв Ілля Олександрович

Молодший науковий співробітник НДІ правового забезпечення

інноваційного розвитку НАПрН України,

ORCID: 0000-0001-7683-0180

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ POWER PURCHASE AGREEMENTS НА РИНКУ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ УКРАЇНИ

У роботі досліджено сучасний стан правового регулювання договорів про закупівлю електроенергії (Power Purchase Agreement, PPA) в Україні в контексті трансформації енергетичного ринку та підвищення інвестиційної привабливості для відбудови вітчизняної енергетичної системи. Особливу увагу приділено проблемі фрагментованості чинного законодавства щодо PPA, яке здебільшого зосереджується на державних договорах і залишає поза регулюванням корпоративні угоди. Наголошується на необхідності розробки окремого закону, який би забезпечив комплексне визначення видів, істотних умов та механізмів захисту сторін таких договорів.

Ключові слова: енергетична безпека, ринок електричної енергії, відновлювані джерела енергії, інвестиційна привабливість.

Mamaiev Illia

Research Assistant of Scientific and Research Institute of Providing

Legal Framework for the Innovative Development of NALS of Ukraine,

PROBLEMS OF LEGAL REGULATION OF POWER PURCHASE AGREEMENTS IN UKRAINE'S ELECTRICITY MARKET

The paper examines the current state of legal regulation of electricity purchase agreements (Power Purchase Agreements, PPAs) in Ukraine in the context of the transformation of the energy market and increasing investment attractiveness for the recovery of the national energy system. Particular attention is paid to the problem of the fragmentation of the current legislation on PPAs, which is mainly focused on state contracts and leaves corporate agreements beyond regulation. The necessity

of developing a separate law that would provide a comprehensive definition of the types, essential terms, and mechanisms for protecting the parties to such agreements is emphasized.

Keywords: energy security, electricity market, renewable energy sources, investment attractiveness.

В умовах повномасштабної війни, що призвела до значних руйнувань енергетичної інфраструктури України, питання енергетичної безпеки та відновлення набуває першочергового значення. Досвід останніх років вказує на перспективність розбудови децентралізованої генеруючої інфраструктури, зокрема відновлювальних джерел енергії (далі – ВДЕ). Водночас такі трансформації потребують міцної опори на приватний сектор, що вимагає розвитку ринкових механізмів та покращення інвестиційної привабливості.

Сучасний український ринок електроенергії перебуває на етапі трансформації, спрямованої на його лібералізацію та інтеграцію до європейської енергетичної системи. Дедалі більшого значення у цьому контексті набуває правове врегулювання договорів про закупівлю електроенергії (Power Purchase Agreement, PPA). Наприклад, Регламент ЄС №2024/1747 щодо вдосконалення дизайну ринку електроенергії розширює заходи щодо сприяння PPA «як довгострокових інструментів для забезпечення стабільності цін та сприяння розгортанню відновлюваних джерел енергії» [1].

За своєю сутністю договір про закупівлю електроенергії (Power Purchase Agreement, PPA) – це угода між виробником електроенергії та покупцем (споживачем, трейдером чи посередником), яка гарантує постачання електроенергії за завчасно узгодженим механізмом ціноутворення. Через довгострокову природу таких договорів, що може досягати 10-20 років [2], вони забезпечують прогнозованість як для покупця, який отримує гарантії поставки електроенергії за передбачуваної ціною, так й для виробника, що отримує впевненість у наявності стабільного фінансування та окупності своїх проектів. Така передбачуваність є вирішальним фактором для залучення інвестицій у нові енергетичні проєкти, особливо у ВДЕ. У свою чергу, укладення так званого «pre-PPA» (попереднього

PPA) передбачає плани викупу електроенергії ще до введення об'єкту ВДЕ в експлуатацію, що дозволяє профінансувати його створення.

Експертна спільнота слушно наголошує на необхідності структурування PPA, зокрема шляхом прийняття окремого закону, який би чітко визначав різні типи цих договорів [3]. Таке правове забезпечення є необхідним, оскільки договори PPA вирізняються різноманіттям та складною класифікацією в міжнародній практиці: фізичні (з постачанням «on-site», «off-site» та через посередника) та віртуальні (придбання фінансового активу без фактичного постачання); корпоративні (прямий контракт виробника зі споживачем) та через трейдера/утиліті-оператора (merchant/utility); із фіксованою та зі змінною ціною; із постачанням вгору по ланцюгу та вниз по ланцюгу; зі схемою доставки «як вироблено» (as produced), прогнозованою схемою (as forecasted) або за індивідуальним графіком (Specific Delivery Profile); із державною підтримкою та без такої [4].

Наразі чинне законодавство врегульовує ці питання лише фрагментовано. Так, Закон України № 2019-VIII «Про ринок електричної енергії» закладає загальні правові засади функціонування ринку, що передбачає можливість укладення двосторонніх договорів як одного з механізмів торгівлі електричною енергією. Закон України № 2712-VIII щодо забезпечення конкурентних умов виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії запровадив систему зелених аукціонів та типові фізичні utility PPA із залученням ДП «Гарантований покупець». У той же час Закон України № 3220-IX щодо відновлення та «зеленої» трансформації енергетичної системи України фактично врегульовує віртуальні utility PPA, коли встановлює механізми контрактів на різницю (Contracts-for-Difference).

Наведені законодавчі положення фактично описують механізми PPA, проте є розсіяними між різними нормативно-правовими актами. При цьому законодавство детально регламентує utility PPA із залученням ДП «Гарантований покупець», проте корпоративні PPA, що передбачають прямий контракт виробника зі споживачем, досі залишаються поза межами правового регулювання.

Представники ВДЕ, профільних асоціацій та компаній-постачальників енергоресурсів наголошують на необхідності створення окремого закону для корпоративних PPA [3]. Водночас, незважаючи на фрагментованість, utility PPA із залученням державного підприємства навпаки є певною мірою зрегульованими.

Так, НКРЕКП розробила обов’язковий типовий PPA для відповідних договорів (Типовий договір купівлі-продажу електричної енергії за «зеленим» тарифом), у зв’язку з яким наукова спільнота відзначила важливість ширшого залучення науковців та зацікавлених сторін до формування змісту таких договорів [5]. Окрім того, обрання інструменту «типового договору» встановлює негнучкі імперативні вимоги, у той час як розробка «примірного договору» залишила би простір для договірного узгодження положень.

Таким чином, сучасний стан правового регулювання PPA поєднує відносну зарегульованість договірних деталей та брак загальних положень щодо PPA. Наявне правове регулювання деталізує utility PPA із залученням державного підприємства, але оминає корпоративні договори та не містить цілісної класифікації PPA за міжнародними підходами (фізичні/віртуальні; on-site/off-site/через посередника; корпоративні та через утиліті-оператора тощо). У зв’язку з цим перед українською науково-юридичною спільнотою постає питання розробки окремого законопроекту, що: 1) дає визначення основним різновидам PPA; 2) визначає істотні умови кожного виду договору, зокрема права та обов'язки сторін, порядок укладення, зміни та припинення PPA; 3) передбачає гарантії виконання та державну ризикову підтримку для виробників ВДЕ та споживачів; 4) встановлює правила визначення відповідальності за небаланси (відхилення фактичних обсягів виробництва від прогнозних), а також надає виробникам електроенергії можливість самостійно обирати або змінювати балансуючу групу для управління цими ризиками. Окрім того, доцільно дослідити можливість використання гнучких примірних договорів замість обов’язкового типового договору у відносинах з ДП «Гарантований покупець».

ЛІТЕРАТУРА

1. Power Purchase Agreements (PPAs). ACER. URL: https://www.acer.europa.eu/electricity/market-monitoring/ppas «

2. Accelerating Power Purchase Agreements (PPAs). Deloitte. 5 August 2022. URL: https://www.deloitte.com/de/de/Industries/power-utilities-renewables/research/accounting-for-power-purchase-agreements-ppa.html

3. White Paper «Корпоративні PPA: Взаємовигідне партнерство для сталого розвитку бізнесу та енергетики». Global Compact Network Ukraine. 14 August 2024. URL: https://globalcompact.org.ua/news/white-paper-%D0%BA%D0%BE%D1%80%D0%BF%D0%BE%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D1%96-ppa-%D0%B2%D0%B7%D0%B0%D1%94%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B3%D1%96%D0%B4%D0%BD%D0%B5-%D0%BF%D0%B0%D1%80%D1%82/

4. Ahmed S. Z. A short overview of European Power Purchase Agreements (PPAs). 2023. http://dx.doi.org/10.13140/RG.2.2.30353.20325

5. Черненко Г. І. Особливості укладання договору купівлі-продажу електричної енергії за зеленим тарифом. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 5. С. 520–523. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-5/131

REFEREBCES

1. ACER. *Power Purchase Agreements (PPAs)*. Retrieved from https://www.acer.europa.eu/electricity/market-monitoring/ppas

2. Deloitte. (2022, August 5). *Accelerating Power Purchase Agreements (PPAs)*. Retrieved from https://www.deloitte.com/de/de/Industries/power-utilities-renewables/research/accounting-for-power-purchase-agreements-ppa.html

3. Global Compact Network Ukraine. (2024, August 14). *White Paper «Corporate PPAs: Win-win partnership for sustainable development of business and energy»*. Retrieved from https://globalcompact.org.ua/news/white-paper-%D0%BA%D0%BE%D1%80%D0%BF%D0%BE%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D1%96-ppa-

%D0%B2%D0%B7%D0%B0%D1%94%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B3%D1%96%D0%B4%D0%BD%D0%B5-%D0%BF%D0%B0%D1%80%D1%82/ [in Ukrainian].

4. Ahmed, S. Z. (2023). *A short overview of European Power Purchase Agreements (PPAs)*. https://doi.org/10.13140/RG.2.2.30353.20325

5. Chernenko, H.I. (2023). Features of concluding an electricity purchase and sale agreement under the green tariff. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*, *5*, 520–523. https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-5/131 [in Ukrainian].